

اساسنامه‌ی جدید جامعه در بوته‌ی نقد
بررسی تطبیقی اساسنامه‌ی قدیم و جدید
جامعه‌ی حسابداران رسمی ایران

کازم وادی زاده

حسابدار رسمی

روبرو شده است. با تلاش فراوان شوراها‌ی عالی دوره‌های سوم و چهارم پیش‌نویس اساسنامه‌ی جدید با رویکرد رفع نارسایی‌ها و محدودیت‌های اساسنامه‌ی قبلی و حفظ و تداوم استقلال حرفه‌ای جامعه تهیه و به وزارت دارایی ابلاغ شد.

پس از افت‌وخیزهای فراوان و بدون توجه به نظرات و دیدگاه جامعه‌ی حرفه‌ای، اساسنامه‌ی جدید در تاریخ ۱۳۹۰/۰۴/۰۵ توسط هیأت وزیران تصویب و به جامعه ابلاغ شد. نیاز است در این نوشتار به مسایل کلی پیرامون تغییرات شکل گرفته در اساسنامه‌ی

اساسنامه‌ی قبلی از تعیین ارکان جامعه (شورای عالی، شورای عالی نظارت، هیأت تشخیص صلاحیت، هیأت مدیره) گرفته تا نحوه‌ی برگزاری آزمون جامعه‌ی حسابداران رسمی، کلیه‌ی مسئولیت‌ها در اختیار وزیر اقتصاد و دارایی قرار گرفته و وابستگی خاصی به بدنه‌ی دولت ایجاد شده است.

در چنین ساختاری به دلیل اقتصاد دولتی و نفوذ سیاست‌های اجرایی دولت در راهبری جامعه‌ی حسابداران رسمی، اهداف شکل‌گیری جامعه‌ی حسابداران رسمی به عنوان حسابرسان بخش خصوصی با چالش‌های جدی

اگر به اساسنامه‌ی قبلی جامعه توجه کنید خواهید دید به‌رغم سیاست‌ها و اهداف پیش‌بینی شده در شکل‌گیری این جامعه‌ی حرفه‌ای و مصوبه‌ی مجلس شورای اسلامی مبنی بر ماهیت مستقل، غیرسیاسی و غیردولتی آن، در تهیه و تدوین اساسنامه که مسئولیت تأیید آن به عهده وزارت امور اقتصاد و دارایی بوده، جایگاه اصلی جامعه‌ی حسابداران رسمی و استقلال آن فراموش شده و با مصوبات مجلس، اصول و استانداردهای حسابرسی و آیین رفتار حرفه‌ای مغایرت اساسی دارد. در کلیه‌ی مفاد و تبصره‌های

جدید و سیاست‌های راهبردی جامعه و نارسایی‌های موجود به شرح زیر پردازیم:

۱- در اصلاح اساسنامه‌ی جدید جامعه‌ی حسابداران رسمی چه رویکردها و نظارت‌هایی پررنگ شده‌اند؟

۲- ایرادات اساسی اساسنامه چه بوده که پیشنهاد اصلاح آن از طرف جامعه‌ی حرفه‌ای ارائه شده است؟

۳- سمت‌وسوی اصلاحات در اساسنامه‌ی جدید به نظارت دولتی است یا خودانتظامی حرفه‌ای؟

۴- دیدگاه وزارت اقتصاد و دارایی به نمایندگی دولت برای تغییر اساسنامه با تفکر حاکمیتی است یا تصدی‌گری؟

۵- آیا در شرایط فعلی، جامعه‌ی حرفه‌ای توان حفظ استقلال منطبق با استانداردهای حرفه‌ای را دارد و اعضا چه نقشی در تداوم آن دارند؟

۶- جان کلام، فلسفه اصلاح اساسنامه جدید چه بود و تا چه حد اهداف محقق شده است؟

همانطور که می‌دانید در بعضی از موارد پیشنهاد‌های شورای عالی برای تغییر اساسنامه، توسط وزارت امور اقتصادی و دارایی مدنظر قرار نگرفته و در بعضی از موارد نیز مسئولیت‌ها و اختیارات ارکان جامعه علاوه بر مسئولیت‌های قبلی بار دیگر به وزیر اقتصاد و دارایی تفویض شده است. در این میان، قبل از ورود به بحث اصلی تغییرات اساسنامه، اختیارات جدید وزارت امور اقتصاد و دارایی در اساسنامه‌های جدید و قدیم را مرور می‌کنیم. (جدول یک)

حال با توجه به اختیارات وزیر

جدول یک - تعداد ارجاع تصمیمات به وزیر اقتصاد در اساسنامه قدیم

ردیف	بند یا ماده اساسنامه	موضوع
۱	تبصره ۱ ماده ۵	تغییر در دستورالعمل انتخاب شورا با تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۲	تبصره ۳ ماده ۵	تطبیق صلاحیت اعضای شورای عالی با تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۳	تبصره ۵ ماده ۵	یک نفر از ناظرین شورا با انتخاب وزیر اقتصاد و دارایی
۴	بند ۱۴ ماده ۶	ارجاع گزارش سالانه شورا و تأیید آن با نظر وزیر اقتصاد و دارایی
۵	تبصره ۴ ماده ۷	تعیین حق عضو و اعضای شورا با تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۶	ماده ۱۵	انتخاب هیأت عالی نظارت از بین اعضاء توسط وزیر اقتصاد و دارایی
۷	ماده ۱۶	انجام دیگر وظایف نظارتی بر فعالیت جامعه توسط وزیر اقتصاد و دارایی
۸	ماده ۲۲	تصویب گزارش هیأت عالی نظارت با نظر وزیر اقتصاد و دارایی
۹	ماده ۲۳	آئین نامه وظایف هیأت عالی نظارت با تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۱۰	بند ۲ ماده ۳۳	انتخاب یکی از اعضای هیأت عالی انتظامی با نظر وزیر اقتصاد و دارایی
۱۱	تبصره ۴ ماده ۳۳	انتخاب رئیس و نایب رئیس هیأت عالی انتظامی با نظر وزیر اقتصاد و دارایی
۱۲	تبصره ۴ ماده ۳۵	قطعی شدن رای هیأت عالی انتظامی منوط به تأیید وزیر اقتصاد و دارایی
۱۳	ماده ۴۰	آئین نامه نحوه رسیدگی هیأت عالی انتظامی منوط به تأیید وزیر اقتصاد و دارایی
۱۴	ماده ۴۵	در صورت انحلال جامعه حرفه‌ای تقسیم مازاد دارایی بر بدهی منوط به تأیید وزیر
۱۵	ماده ۴۶	صورت‌های مالی جامعه پس از تأیید هیأت عالی نظارت منوط به تأیید وزیر اقتصاد و دارایی
۱۶	ماده ۴۷	هیأت عالی نظارت موظف به بررسی و ارجاع صورت‌های مالی به وزیر اقتصاد و دارایی
۱۷	ماده ۴۹	خلاصه‌ی تصمیمات هیأت‌مدیره و شورای عالی باید به اطلاع وزیر اقتصاد و دارایی برسد
۱۸	ماده ۵۱	بررسی صورت‌های مالی ظرف مدت یک ماه توسط وزیر اقتصاد و دارایی
۱۹	ماده ۵۲	شورای عالی نظارت می‌بایستی مغایرت‌های اعلامی توسط وزیر اقتصاد و دارایی را رفع کند.
۲۰	ماده ۵۳	ارجاع تخلفات مشاهده شده به مراجع قضایی توسط وزیر اقتصاد و دارایی
۲۱	ماده ۵۴	آیین‌نامه‌ی سقف مجاز ارائه‌ی خدمات اعضای حرفه‌ای می‌باید به تأیید وزیر اقتصاد و دارایی برسد.
۲۲	ماده ۶۵	اساسنامه با پیشنهاد شورای عالی و پس از تأیید وزیر اقتصاد به تصویب هیأت وزیران برسد.

جدول ۲ - تعداد ارجاع تصمیمات به وزیر اقتصاد در اساسنامه جدید		
ردیف	بند یا ماده اساسنامه	موضوع
۱	تبصره ۲ ماده ۵	دستورالعمل نحوه برگزاری مجامع عمومی به تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۲	تبصره ۳ ماده ۵	احکام شورای عالی به تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۳	تبصره ۲ ماده ۸	تجدید و ابطال انتخابات شورای عالی با تصمیم وزیر اقتصاد و دارایی
۴	تبصره ۲ ماده ۱۲	تغییر هیأت مدیره و دبیرکل جامعه قبل از انقضای دوره سه ساله با موافقت وزیر اقتصاد و دارایی
۵	بند ۱ ماده ۱۷	نظارت بر فعالیت‌های حرفه‌ای اعضا حسب مورد با ارجاع وزیر یا شورای عالی و یا به تشخیص هیأت عالی نظارت
۶	تبصره ۱ ماده ۱۸	حق الزحمه‌ی اعضای غیرموظف هیأت عالی نظارت با تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۷	ماده ۲۰	تشکیلات دبیرخانه‌ی هیأت عالی نظارت با تصویب وزیر اقتصاد و دارایی
۸	ماده ۲۱	هزینه‌های هیأت عالی نظارت با نظر هیأت یاد شده در بودجه‌ی جامعه منظور و جهت تصویب تقدیم وزیر اقتصاد و دارایی می‌گردد.

و مسئولیت‌های مجمع عمومی، از نحوه برگزاری مجمع عمومی مشتمل بر طرز تشکیل جامعه، انتخاب هیأت رئیسه، چگونگی اداره‌ی جلسه، حد نصاب اعتبار جلسه، طرق اخذ آرا و شیوه‌ی نظارت به عهده‌ی وزیر امور اقتصادی و دارایی قرار گرفته است. این بدین معناست که مجمع عمومی شکل فرمایشی به خود گرفته و بدون تردید با توجه به ساختار پیش‌بینی شده نمی‌تواند نقش و کارکرد صحیح خود را ایفا نماید. تغییر دیگری نیز در ارکان اصلی جامعه مبنی بر مدت عضویت اعضای شورای عالی (البته طبق پیشنهاد شورای عالی) به تصویب رسیده است. به صورتی که مدت عضویت اعضای شورای عالی سه سال است و انتخاب مجدد آن‌ها به صورت متوالی تنها برای یک دوره بلامانع است و هر عضو در زمان عضویت در جامعه می‌تواند در مجموع برای سه دوره انتخاب شود. این موضوع یکی از دغدغه‌های اصلی اعضای جامعه بوده و شاید بتوان با این تغییر، روح تازه‌ای در سیاست‌گذاری‌های جامعه دمید، هر چند اینجانب اعتقاد دارم استفاده از تجربیات اساتید و پیشکسوتان گذشته کمک شایانی در

بود، لیکن این فصل به طور کامل از طرف وزارت اقتصاد و دارایی حذف شده است. با توجه به این‌که در هر حرفه می‌باید صلاحیت‌های حرفه‌ای و تخصصی توسط خود اهل حرفه تعیین شود، حذف این پیشنهاد به معنای تداوم تعیین صلاحیت‌های حرفه‌ای خارج از چارچوب ضوابط حرفه‌ای و توسط دولت خواهد بود. در چنین سازوکاری، به دلیل عدم کنترل جامعه‌ی حرفه‌ای بر چگونگی تعیین صلاحیت اعضای جدید خود، تعیین صلاحیت‌های حرفه‌ای و تخصصی مورد نیاز با توجه به نفوذ سیاست‌های دولتی (ساختار صرف دولتی در ایران) باعث تبعیض و دوگانگی در بین اعضا خواهد شد. قبل از این نیز طی مصوباتی چنین تبعیض‌هایی بر جامعه‌ی حرفه‌ای وارد شده است.

در فصل سوم که شامل ارکان اصلی جامعه است به پیشنهاد جامعه، مجمع عمومی به ارکان جامعه افزوده شد، لیکن در نحوه‌ی تعامل مجمع عمومی با سایر ارکان و اختیارات و مسئولیت‌های پیش‌بینی شده اختلافات اساسی با اساسنامه‌ی جدید تصویب شده وجود دارد. بدین صورت که کلیه‌ی اختیارات

محترم دارایی در اساسنامه‌ی قدیم، در اساسنامه‌ی جدید علاوه بر اختیارات فوق، تعداد ارجاع تصمیمات جامعه حرفه‌ای به وزیر اقتصاد و دارایی افزایش یافته است. (جدول دو)

تغییرات در اساسنامه‌ی جدید در همه‌ی فصول شامل فصل اول (کلیات)، فصل دوم (هیأت تشخیص صلاحیت)، فصل سوم (ارکان جامعه)، فصل چهارم (مؤسسات حسابرسی)، فصل پنجم (نظارت حرفه‌ای)، فصل ششم (هیأت‌های انتظامی)، فصل هفتم (مقررات مالی)، فصل هشتم (صورت‌های مالی و گزارش‌های سالانه‌ی جامعه)، فصل نهم (نظارت عمومی)، فصل دهم (صدور پروانه‌ی حسابداران رسمی) و فصل یازدهم (مقررات متفرقه) انجام شده است. لیکن تغییرات اساسی و قابل ملاحظه در این یازده فصل شامل توسعه و تنوع فعالیت‌های حرفه‌ای در قالب ارزیابی سهام و داوری مالی که جزو پیشنهادهای شورای عالی در اساسنامه‌ی پیش‌نویس بوده تحقق یافته است. شورای عالی در پیش‌نویس اساسنامه در فصل دوم هیأت تشخیص صلاحیت حسابداران رسمی را به عنوان یکی از واحدهای داخلی جامعه پیش‌بینی کرده

نحوه‌ی سیاست‌گذاری‌های آتی جامعه حرفه‌ای خواهد داشت.

در کنار این تغییرات، تصویب تبصره ۱ ماده ۶ اساسنامه جدید مبنی بر اینکه حداقل چهار نفر از اعضای شورای عالی می‌باید از بین غیر شاغلین انتخاب شود به نظر نوعی تبعیض به شمار می‌رود. عملاً اگر قرار است انتخابات سالم انجام شود می‌بایستی به رای اعضا احترام گذاشت و اصولاً این احترام در راستای شناخت کاندیداها از حیث تعهد، تخصص و برنامه‌های اجرایی است و نمی‌توان افراد و گروه‌های خاصی را نسبت به سایرین ارجح دانست، این موضوع مطمئناً در زمان انتخابات مشکلاتی را فراهم خواهد کرد و شورای عالی و اعضا می‌بایستی نسبت به نوع برخورد دوگانه در انتخابات اعضای شورای عالی اقدام نمایند.

پیش‌تر، مسئولیت‌ها و اختیارات مناسبی برای هیأت مدیره جامعه به عنوان رکن اجرایی پیش‌بینی شده بود لیکن مجدداً کلیه‌ی نقش‌ها و کارکردهای اصلی هیأت مدیره فراموش شده و در اساسنامه جدید حذف شده است. گویی هیأت مدیره تنها می‌بایستی

مسئول تهیه و تنظیم صورت‌های مالی و مسئول نگهداری حساب‌های دخل و خرج جامعه‌ی حسابداران رسمی باشد. در جوامع حرفه‌ای مختلف هیأت مدیره نقش پررنگ‌تری دارند لیکن در ایران چنین ساختاری را در جامعه حرفه‌ای نمی‌بینیم و برعکس نقش نظارتی و اجرایی شورای عالی نظارت نسبت به اساسنامه‌ی قدیم پررنگ‌تر شده و عملاً قسمتی از امور سایر ارکان به این رکن تفویض اختیار شده است. در چنین شرایطی در صورت عدم هماهنگی، کارهای موازی انجام خواهد شد که به صلاح جامعه حرفه‌ای نخواهد بود. دیگر تغییرات مهم که در اساسنامه‌ی جدید نسبت به اساسنامه قدیم ایجاد شده است را می‌توان به موضوعات ذیل اختصاص داد:

۱- موضوع ماده ۲۷ اساسنامه جدید مبنی بر داشتن حداقل ۳ سال سابقه‌ی مدیریت حسابرسی و صدور حداقل ۲۰ گزارش و نیز کسب حداقل امتیاز آموزشی مصوب شورای عالی برای شراکت حسابداران رسمی در مؤسسات حسابرسی و مشکلات موجود

۲- مجاز بودن انعقاد قرارداد و واگذاری کار موضوع تبصره ۵ ماده ۷۱ اساسنامه (خدمات حرفه‌ای مجاز) به صورت دست دوم توسط سازمان حسابرسی و غیر مجاز بودن همین موضوع توسط حسابداران رسمی و سایر عضو جامعه حسابداران رسمی و سایر موضوعاتی که به دلیل محدودیت مقاله‌ی کنونی از تشریح آن معذورم.

به راستی باید گفت چه فکر می‌کردیم و چه شد؟ قرار بود با تغییرات پیشنهادی بعضی از نقایص و محدودیت‌های شکلی و محتوایی را برطرف نماییم، و استقلال حرفه‌ای، ماهیت مستقل و تخصصی، غیرسیاسی و غیردولتی را با توجه به نوع فعالیت حرفه‌ای جامعه فرهنگ‌سازی کنیم.

لیکن با توجه به وابستگی بیشتری که به بدنه‌ی دولت ایجاد شده عملاً جایگاه پاسخ‌گویی و گزارش‌دهی جامعه‌ی حسابداران رسمی در هاله‌ای از ابهام قرار گرفته و ضرورت دارد شورای عالی به نمایندگی کل اعضا نسبت به پیگیری و اصلاح بنیادی این اساسنامه اقدام نماید.